

Door: Cora de Jonge
Foto's: Levent Beskardes,
John van Gelder

Levent Beşkardes

gastregisseur bij Handtheater

De Parijse regisseur/filmer Levent Beskardes is momenteel in Nederland en werkt als gastregisseur bij het Handtheater. Het sprookjesachtige verhaal 'De Verliefd Wolk' van de Turkse schrijver Nâzım Hikmet wordt onder zijn leiding door spelers van het Handtheater omgevormd tot een theaterstuk dat in het seizoen 2009-2010 te zien zal zijn.

In het gebouw van Handtheater aan de Wittenkade in Amsterdam lijkt het de laatste maand wel een bijenkorf. Vele malen per dag knippert de deur. Acteurs komen binnen en steken vrolijk hun hoofd om de deur van het kantoor, zij hebben zichtbaar zin in de komende repetitie. De decorontwerpster komt langs om de decorstukken te bespreken. Op de vloer van de kleine zaal zit kledingontwerpster Zita, die een balein in de zoom van een hoepelrok probeert te duwen. Levent Beskardes, de regisseur uit Parijs eet nog even een warme maaltijd, zoals Fransen graag doen tussen de

middag. De telefoon van producent Teja Vossen rinkelt voortdurend.

Zoveel mensen die zich inspannen voor een verliefde wolk. Een wolk die op het ene moment aan de hemel verschijnt als een grote lachende mond en dan weer als een paraplu, om het meisje waar de wolk verliefd op is te beschermen tegen te felle zon. Een wolk die kan praten en op de drempel van het huisje van het meisje gaat liggen als zij slaapt. Kortom geen gewone wolk maar een wolk die

alleen kan bestaan in sprookjes. En aan dat sprookje wordt hard gewerkt in het Handtheater. Dit verhaal is nog niet zo stokoud als Roodkapje of Hans en Grietje, maar het heeft wel dezelfde strekking. Het kwaad wordt altijd weer overwonnen door het goede, met veel problemen en heldenmoed.

Het verhaal van de wolk werd bedacht en opgeschreven halverwege de vorige eeuw door de Turkse schrijver en dichter Nâzım Hikmet. In Turkije wordt hij geëerd als de grootste en meest geliefde dichter van het land. Iedere Turk kent zijn naam en zijn gedichten zijn ook buiten Turkije bekend. Zijn werk is vertaald in meer dan vijftig talen. En hij wordt zesenvertig jaar na zijn dood nog heel veel gelezen. Want het werk van Hikmet gaat meestal over gewone mensen, hoe ze werken en leven, hoe ze lijden en sterven. Deze humanistische schrijver vertelt in zijn verzen over alle soorten van gedachten en emoties van hemzelf, en lezers herkennen zich daarin. Misschien komt dat vooral zo goed over omdat Nâzım Hikmet een heel zwaar leven heeft gehad. Geboren in 1902, in Thessaloniki, toen de hoofdstad van het Ottomaanse rijk en nu een Griekse stad, beleefde hij een zeer gelukkige jeugd. Na een studie in Moskou werd hij op drieëntwintigjarige leeftijd tot vijftien jaar gevangenisstraf veroordeeld, voor zijn lidmaatschap van de communistische partij. Vele malen werd hij veroordeeld, zelfs de doodstraf werd tegen hem geëist omdat zijn gedichten als staatsgevaarlijk werden beschouwd. Hij kon jarenlang alleen anoniem publiceren. In totaal zat hij zeventien jaar gevangen. Daarover zei hij in 1948: "Gevangen zitten is niet het probleem. Het probleem is hoe je voorkomt dat je je overgeeft." Als hij in 1951 weer met vervolging wordt bedreigd, helpen vrienden hem te vluchten naar Moskou. Hij zou Turkije nooit meer terug zien. Zelfs zijn Turkse nationaliteit werd hem ontnomen. En zijn vrouw en zoon die in Turkije zijn achtergebleven, krijgen geen toestemming hem na te reizen. Hij zou ze pas tien jaar later terug zien. In Moskou leeft hij nog vijftien jaar ernstig verzwakt door de lange gevangenisstraffen en bevangen door heimwee. Hij schrijft daar prachtige maar droevige gedichten over. In 1963 sterft Nâzım Hikmet aan een hartaanval. Zijn laatste wens was begraven te worden op een kerkhof in een dorp in Anatolië, maar de grootste dichter der Turken ligt nog altijd in Moskou begraven.

Toen de UNESCO voorstel van het ministerie van Cultuur van de Turkse republiek 2002, zijn honderdste geboortjaar tot Nâzım Hikmet-jaar uitriep, laaide in Turkije de discussie weer op om Hikmet postuum zijn Turkse nationaliteit terug te geven. De van origine Turkse acteur/regisseur Levent Beskardes voelde de be-

hoefte om ooit iets van zijn landgenoot vorm te geven in het theater. Het zou nog een aantal jaren duren na het gezamenlijke besluit, van de in Parijs wonende Beskardes en Handtheater in Amsterdam om tot een productie te komen.

Als lid van International Visuel Théâtre te Parijs, een gezelschap dat dove artiesten samenbrengt heeft Beskardes theatervoorstellingen en films gemaakt, samen met anderen maar ook alleen. Het is hoogst uitzonderlijk dat een filmer zijn eigen film produceert, zelf

Regisseur Levent Beşkardes is in 1949 geboren in Eskisehir in Turkije.

"Mijn moeder en ik hadden een eigen gebarentaal. Als kind wist ik niet wat het woord theater betekende. Wel ging ik vaak en graag naar de bioscoop en ik voelde dat ik zelf ook graag een acteur wilde zijn. Ik tekende en maakte zelf kleding en schminkte me. Ik ontwierp decors. Door de Franse films die ik zag, de tijdschriften en boeken die ik las, wist ik dat Frankrijk een land was van kunst, theater en film, iets dat het meest correspondeerde met mijn ambities. In ben in Turkije als mimespeler begonnen. Pas toen ik in Parijs woonde, ben ik in contact gekomen met het International Visual Théâtre. Overdag maakte ik knoopsgaten in een naaiatelier om geld te verdienen. Dat was hard werken. Maar in de avonden was ik in Chateau de Vincennes waar het IVT zijn theater had. Dat was mijn redding.

Ik ben doof, maar ik ben me ervan bewust dat ik een lichaam heb dat kan dansen, lachen, zien, voelen. Ik schrijf de gebaren in mijn stukken als een visuele en esthetische choreografie. De dans is een werk van stilte, misschien wel de enige plaats waar doven en horenden elkaar volkomen kunnen begrijpen."

Levent Beskardes werkt al sinds 1980 bij International Visual Théâtre in Parijs. Voor het IVT regisseerde hij Hanna en Les Enfants du Silence. Als acteur was hij onder andere te zien in het indrukwekkende Antigone, dat ook in Nederland is gespeeld. Van zijn hand verschenen korte films o.a. Les 7 Péchés Capiteaux, Rêve de Clown, Oiseau et l'artiste. Zijn theaterwerk- en filmwerk is associatief en impressionistisch. In 2009 is Levent Beskardes verbonden als gastregisseur aan Handtheater te Amsterdam.

speelt, zelf filmt en ook nog het decor vormgeeft. Levent heeft dat al meerdere malen gepresteerd. Voor zijn inzending van drie korte films kreeg hij in 2004 in het filmfestival te Amsterdam de 'Deaf In The Picture Award' uitgereikt.

Beskardes koos voor 'De Verliefd Wolk' omdat het een sprookjesachtig verhaal is waar interessante personages in voorkomen. Een mooi verhaal waarin personen, dieren en dingen hun eigen plaats hebben en hun eigen rol spelen. Zo'n productie vergt natuurlijk van iedereen die er bij betrokken is veel inzet. Want er wordt voortdurend in verschillende talen gedacht en gecommuniceerd. Levent zegt daarover dat hij er niet veel van begrijpt als hij de ac-

24 september 1945

De mooiste zee
is de zee die we nog niet gezien hebben.
Het mooiste kind
is het kind dat nog niet geboren is.
De mooiste dag
is de dag die we nog niet beleefd hebben.
En het mooiste woord dat ik je wil zeggen
is het woord dat ik nog niet gezegd heb.

teurs in de Nederlandse Gebarentaal met elkaar ziet gebaren maar dat het werken met de acteurs prima gaat als het tempo wat wordt vertraagd. Zelf gebaart hij in LSF, de Franse Gebarentaal. De tolk NGT Gerdinand Wagenaar is de belangrijke intermediair tussen de regisseur en alle Nederlandse doven en horenden die met hem werken. Met gebruik van enerzijds de Franse gebaren en het Franse mondbeeld en anderzijds de wil tot communiceren komt iedere vertaling tot stand. Soms vereist het een andere uitleg, een ander gebaar of beschrijving met dezelfde betekenis om tot een honderd procent vertaling te komen. "Maar het lukt steeds weer", vertelt Gerdinand, die helemaal in zijn element is met deze opdracht. Ook heeft hij samen met Levent Beskardes en John van Gelder, de artistiek leider van Handtheater, gedichten van Nâzım Hikmet vertaald vanuit de originele Turkse tekst en de vertalingen in het Frans en Nederlands. Regel voor regel werden de gedichten in de Nederlandse Gebarentaal omgezet. Dat was schuren en slijpen tot de mooiste vertaling kon worden gevonden. Het is een vertaling geworden die goed toegankelijk is voor kinderen vanaf een jaar of acht; zij kunnen genieten van de sprookjeswereld die er wordt uitgebeeld. De volwassenen zullen er de gelaagtheid in ontdekken die Hikmet erin gelegd heeft. De wreedheid van het kolonialisme en het oorlogvoeren. De zachte versus harde krachten. Het komt allemaal in dit werk van Nâzım Hikmet naar voren.

Ondertussen zijn de repetities in volle gang en werken de vier jonge acteurs enthousiast om van De Verliefd Wolk een prachtvoorstelling te maken. Vier jonge acteurs, Edwin Koolijman, Ali Shalée, Iris Stam en Merel van Zullen repeteren bijna elke dag en daarnaast hebben ze ook nog hun studie of baan. Eind mei zijn de try-outs en in het theaterseizoen 2009-2010 zal De Verliefd Wolk in vele theaters te zien zijn.

Gestaag werkt regisseur Levent Beskardes aan het vervolmaken van zijn theaterstuk. Levent is een allround theaterman en een multitalent. Naast het regisseren en het compleet maken van het toneelbeeld maakt hij maskers, tekeningen, foto's en decorstukken. Steeds bedenkt hij kleine en grote verbeteringen. Dan weer zit hij achter de naaimachine, is met papier en stof in de weer, of is met zijn laptop met de teksten bezig. Zijn hele verblijf in Amsterdam staat in het teken van De Verliefd Wolk.

En het wonder dat theater heet, heeft zijn eigen dynamiek. Langzaam maar zeker vormt een geschreven verhaal zich in de repetities tot een levend gebeuren. De teksten worden in de hoofdrol van de acteurs geprent en komen er als vloeiende gebaren en mooie zinnen uit. De acteurs gaan zich een Verliefd Wolk voelen, of Aishé het mooiste meisje van de wereld. Ze brengen met elkaar het verhaal van De Verliefd Wolk tot leven.

Levent bemoeit zich met alles. Met de schmink, de fotografie, de kleding, hoe de flyer er uit moet komen te zien en het licht. De hoge eisen die Levent stelt, laat iedere speler wel eens zuchten. Maar het lijkt alle inzet en inspanningen waard te zijn. De junior spelers van Handtheater zijn opgewonden over hun vorderingen. Het plezier is van hun hoofd af te lezen. Ze weten allemaal dat ze in deze lente iets bijzonders meemaken: in het sprookje geloven van de verliefde wolk. **WS**